

А. Петраускас, А. Петраускене, М. Хададова

РОЗКОПКИ СЕРЕДНЬОВІЧНОЇ ЛІСОТЕХНІЧНОЇ СПОРУДИ В ХОРОШІВСЬКОМУ РАЙОНІ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У польовому сезоні 2018 р. проведено розкопки курганоподібного насипу, розташованого поблизу с. Буки. Насип знаходиться на земельній ділянці, яка відводиться для видобутку корисних копалин на території Хорошівського р-ну між сс. Заброне, Добринь, Гута Добринь та Буки. Топографічно ділянка розташована на вододілі рр. Рихта да Добринка — лівих допливів р. Тростяниця — правої притоки р. Ірша — лівої притоки р. Тетерів — правої притоки Дніпра. Територія переважно рівна, з незначними підвищеннями у вигляді дюн. Значна частина заболочена через високий рівень ґрунтових вод. Переважна більшість зайнята лісовими насадженнями та чагарниками. Є вільні від насаджень ділянки із слідами розорювання в минулому, які на сьогодні використовуються під випас домашньої худоби.

Під час розвідок 2017 р. було виявлено декілька пам'яток, які мають виразні візуальні ознаки у вигляді курганних насипів та декілька поселень відкритого типу.

Під час робіт 2018 р. насип повністю досліджено. На двох перпендикулярних стратиграфічних бровках, які орієнтовані за сторонами світу, було відзначено стратиграфію, що подібна до типових курганних насипів, які виконують функцію поховальних споруд характерних для даного регіону — послідовні шари ґрунту, що перекривають один одного і мають ознаки пошарової засіпки. Особливістю даного насипу є чітко визначений під час зачистки бровки шар білого дрібного піску потужністю до 0,7 м, який займав центральну частину насипу. В перетинах чітко фіксується оточення його з усіх боків, а також часткове перекриття зверху шарами строкатих нашарувань супісків із домішками суглинків та шарами щільних суглинків. У південній частині насипу, навколо нього та частково перекриваючи його, було зафіксовано значну кількість каміння без слідів обробки і декілька шматків пізньосередньовічної (не новітнього та сучасного періодів) цегли. Декілька каменів та шматків цегли щільно підігнані один до одного залягали у вигляді щільної горизонтальної ви-

мостки. Зазначимо, що все каміння обкатане (валуни та крупна галька) і не має зв'язку із камінням, яке видобувається в кар'єрах розташованих поруч і має різкі рвані краї. Між ними простежено глиняний суглинок, який було використано як цементуючий розчин. Поверхня каменів та глиняного розчину мала сліди взаємодії з вогнем. Не виключено, що кам'яна вимостка мала більш регулярний характер і вкривала значно більшу частину площі насипу. Нерівний характер поверхні насипу спрямованої до ґрунтової дороги може свідчити про навмисне вибирання каменю місцевими мешканцями для господарських потреб, чи руйнацією насипу внаслідок наїзду важким транспортом.

Таким чином, в результаті проведених археологічних досліджень встановлено складну внутрішню конструкцію курганного насипу. Вона має виразні відмінності від курганних насипів регіону, які використовувались в якості поховальних споруд. Враховуючи простежену стратиграфію заповнення тіла насипу, можна зробити припущення, що він являв собою підокруглий в плані невеликий майданчик. Зовнішня в плані частина насипу по периметру була зроблена із щільних суглинків із домішками каміння, а центр заповнений піском. Поверхня горизонтально вирівняна і ущільнена із використанням вимостки, виготовленої із обкатаного каміння та включень поодиноких шматків цегли на глиняному розчині. На поверхні майданчика, враховуючи ознаки на камінні, розводився вогонь. Більш точно встановити конструкцію об'єкта не має можливості через значні пошкодження тіла насипу внаслідок антропогенної діяльності.

За своїми показниками об'єкт може бути віднесений до промислових споруд, які використовувались в лісотехнічних промислах Житомирського полісся в пізньосередньовічний час. Можливо, об'єкт являє собою рештки так званої поташні, яка передбачала зведення невеликого підвищення для облаштування виварювання деревного попелу та виготовлення із нього поташу. У цьому регіоні об'єкт подібно типу зафіксовано вперше.